

Com hem arribat fins aquí? El catalanisme, des dels seus orígens a l'actualitat

La sentència de 2010 inicià una nova etapa, sense precedents. Fins llavors, austracistes, neoforalistes, federalistes i la major part dels catalanistes volien transformar Espanya

Tots els presidents vius del Parlament i la Generalitat a la manifestació del 10-J a Barcelona. | Adrià Costa.

Aquest article pretén explicar de manera sintètica els orígens del catalanisme i la seva evolució fins a la situació actual. Els antecedents cal cercar-los en la pèrdua de l'autogovern català després de la Guerra de Successió. Espanya es caracteritzava pel seu sistema políticament centralista i culturalment uniformitzador, tant amb una monarquia de caire absolutista com posteriorment amb la instauració del liberalisme. La història constitucional espanyola, tal com afirma Xavier Arbós Marín, es caracteritzà pel rebuig de l'opció federal i l'elogi de la centralització. **Espanya era un dels estats liberals més centralistes del segle XIX. No obstant, a Catalunya hi havia una àmplia oposició al centralisme, des de l'austriacisme**, tal com el formulà Ernest Lluch. Posteriorment, existí un *neoforalisme*, que enyorava les llibertats de la Corona d'Aragó, així com el federalisme del Sexenni revolucionari i la primera República (1868-1874). Durant aquest darrer període, és especialment rellevant la tendència republicano-federal liderada per Almirall, el federalisme intransigent, que impulsà una primera vinculació entre federalisme i catalanisme des de les pàgines del diari *El Estado Catalán*.

La veritable Renaixença o catalanisme literari sorgí a mitjans del segle XIX, amb la (re)instauració

dels Jocs Florals el 1859 i el sorgiment de la seva vessant popular, coneguda com a *xarons* o *humoristes*, mentre que el catalanisme polític començà la seva llarga trajectòria vers la seva politització amb la publicació del primer diari polític en català, el *Diari Català*, els dos primers congressos catalanistes (el 1880 i el 1883), així com la primera associació política catalanista, el Centre Català (1882/83-1894). La crisi del catalanisme el 1887 implicà que els escindits del Centre Català constituïssin la Unió Catalanista el 1891, i aquesta concretés el seu programa polític a les Bases de Manresa de 1892. **La definitiva politització del catalanisme arribà el 1898, després que Espanya perdés la major part de les seves colònies ultramarines.** El nacionalisme espanyol i el catalanisme es configuraren mútuament, com a components interrelacionats amb projectes oposats. Amb el temps, de manera contradictòria i sovint implícita, acabarà havent-hi qui defineixi Catalunya com l'estat i Espanya com la nació, o a la inversa.

[noticiadiariambautor]93/83[/noticiadiariambautor]

El catalanisme impulsà la constitució de la Mancomunitat el 1914, així com la fracassada campanya per l'autonomia de 1918-1919 i finalment la recuperació de l'autogovern amb la Generalitat provisional el 1931 i l'Estatut de 1932. No obstant, la victòria militar dels autoanomenats *nacionales* implicà la supressió del règim republicà parlamentari liberal i democràtic, així com de l'autonomia. **Els franquistes intentaren que Catalunya passés a ser una part indiferenciada d'Espanya.**

Durant les dècades de la dictadura, l'antifranquisme vinculà la lluita per la democràcia amb la recuperació de l'autogovern català i el manteniment de la cultura a través de diverses publicacions periòdiques, amb l'inici del moviment de la Nova Cançó, el 1959, i amb associacions com Òmnium Cultural, que inicià la seva trajectòria el 1961. La victòria de les forces democràtiques i catalanistes a les primeres eleccions lliures després de 1936, el 15 de juny de 1977, així com la mobilització de la societat catalana que reivindicava: llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia, implicà que el govern encapçalat per Suárez, liderant els sectors més oberturistes del franquisme, pactés el restabliment de la Generalitat de Catalunya. El 23 d'octubre de 1977, Josep Tarradellas tornà de l'exili com a President de Catalunya i proclamà des del balcó del Palau de la Generalitat el famós "Ciutadans de Catalunya, ja sóc aquí!", que implicà la recuperació de la institució republicana d'autogovern, quan encara no s'havia aprovat la Constitució de 1978.

L'Estatut de Catalunya de 1979 va ser l'expressió del pacte possible en les molt complexes circumstàncies de la transició, però deixava tot un món de possibilitats de cara al futur. En aquest període, el catalanisme era transversal entre la major part de les formacions polítiques catalanes. A les acaballes del segle XX, l'estancament de l'autonomia, així com el col·lapse del bloc soviètic remogueren l'escenari polític internacional i també l'espanyol. A Catalunya, el desig d'ampliar l'autogovern es va vincular a la reforma de l'Estatut d'Autonomia de 1979; una iniciativa que acabà dividint les formacions catalanistes, alhora que impulsà un ressorgit nacionalisme espanyol.

[noticiadiariambautor]93/105[/noticiadiariambautor]

El nou Estatut va entrar en vigor el 18 de juny de 2006, però amb set recursos al Tribunal Constitucional. Aquest, finalment, dictà la sentència el 28 de juny de 2010, que modificà substancialment un Estatut que havia estat aprovat pel Parlament català, per referèndum i pel Parlament espanyol. La resolució del Tribunal Constitucional va ser un cop duríssim per als pactistes. **La sentència inicià una nova etapa, sense precedents, ja que històricament, tant austracistes, com neoforalistes, federalistes i la major part dels catalanistes volien transformar Espanya en un Estat compost que recongués l'autogovern i respectés tant la llengua com la cultura catalanes.** En canvi, arran de la sentència, una bona part de la societat catalana va entendre que no era possible una Espanya plural i que l'única manera de garantir tant l'autogovern com la subsistència de la cultura catalana passaven per la independència, tot i voler continuar en el marc de la Unió Europea.

Des de la sentència del Tribunal Constitucional, la major part dels catalanistes són explícitament independentistes. L'Estat de les Autonomies és qüestionat, tant pels que impulsen un procés recentralitzador, com una reforma que reconegui la plurinacionalitat espanyola o pels que defensen la independència de Catalunya. Hi ha pocs dubtes que vivim temps interessants i iniciem una etapa nova. El 21 de setembre de 2012, el dibuixant Ferreres publicà una caricatura en què Pi i Margall, un dels presidents de la I República espanyola, així com Valentí Almirall es trobaven asseguts en butaques al cel. Pi deia: «Ens vam deixar la pell en l'intent per aconseguir que ens diguessin separatistes» i Almirall li responia que: **«Després de predicar anys el federalisme a Espanya, vaig saber que dos no es poden federar si un no ho vol»**. La història únicament pot intentar explicar com hem arribat a la situació actual, però ningú pot preveure el que ens depara el futur.

[noticiadiariambautor]93/59[/noticiadiariambautor]